

УДК 368:336

Павлова О.М.
старший викладач кафедри фінансового
та банківського менеджменту
Дніпропетровської державної фінансової академії

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ: СТРАХУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

FINANCIAL RISKS: INSURANCE AND MANAGEMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто теоретичні аспекти страхування фінансових ризиків. Подано класифікацію фінансових ризиків страхових організацій. Виявлено проблемні аспекти страхування фінансових ризиків в Україні. Розглянуто проблеми та перспективи розвитку страхування фінансових ризиків та проаналізовано сучасний стан страхування фінансових ризиків в Україні.

Ключові слова: фінансові ризики, кредитні ризики, страхування, валютний ризик, цінний ризик.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены теоретические аспекты страхования финансовых рисков. Представлена классификация финансовых рисков страховых организаций. Выявлены проблемные аспекты страхования финансовых рисков в Украине. Рассмотрены проблемы и перспективы развития страхования финансовых рисков и проанализировано современное состояние страхования финансовых рисков в Украине.

Ключевые слова: финансовые риски, кредитные риски, страхование, валютный риск, ценовой риск.

ANNOTATION

In the article, the theoretical aspects of financial risk insurance have been examined. Classification of financial risk of insurance companies has been suggested. Problem aspects of financial risk insurance in Ukraine have been identified. Problems and prospects of development of financial risks insurance in Ukraine have been studied and an analysis of the current state of financial risks insurance in Ukraine has been conducted.

Keywords: financial risk, credit risk, insurance, currency risk, price risk.

Постановка проблеми. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання, фінансово-кредитних установ пов'язана з багатьма ризиками, ступінь впливу яких на результати їхньої фінансової діяльності значно підвищується. Збільшення ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності суб'єктів господарювання пов'язане зі швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури фінансового ринку, розширенням сфери фінансово-кредитних відносин, появою нових фінансових технологій і інструментів.

Існує також проблема усвідомлення підприємцем необхідності врахування раціональності при виборі конкретних методів, підходів управління ризиками. На жаль, найчастіше в управлінській практиці українських підприємців сьогодні застосовуються тільки ті методи управління ризиками, якими володіє конкретний підприємець без аналізу їх результативності та ефективності, оцінки впливу на забезпечення фінансовими ресурсами підприємства. Невизначеність позначається на фінансовому стані підприємств, на їхніх

фінансових результатах, на динаміці й структурі грошових потоків.

Якщо звернутися до практики розвинених країн, то вони вирішують це питання шляхом розробки спеціальної системи управління ризиками. При цьому управління саме фінансовим ризиком посідає особливе місце. По-перше, це пояснюється тим, що будь-який ризик має фінансові наслідки. По-друге, це важливо, адже фінансові ресурси та їх обсяг суттєво впливають на вибір того чи іншого методу й ефективність управління ризиком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О. Тимошенко [6], С. Семіколенова, А. Грабар [5], В. Малюга, Н. Лисенкова, Д. Ваніна [2], О. Журавка [3] та інших. Для розуміння особливостей функціонування сучасної системи страхування ризиків важливе значення мають праці українських науковців, зокрема В. Базилевича, О. Барановського, О. Василика, В. Вітлінського, М. Білик, А. Гвозденко, М. Демяненко, О. Каченко, М. Клапкова, П. Лайка та багато інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині постає чимало невирішених питань щодо мінімізації та уникнення фінансових ризиків на підприємствах, страхування їх та ефективного управління ними і взагалі конкретної їх класифікації.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування сутності, особливостей та прикладних аспектів страхування фінансових ризиків, опрацювання практичних рекомендацій, аналіз сучасного стану та перспектив розвитку страхування фінансових ризиків в Україні в кризовий період.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нинішньому етапі розвитку України як ринкової держави є одна із основних проблем – це забезпечення стабільного фінансового розвитку суб'єктів господарювання, що передусім пов'язано з управління ризиками на підприємстві.

Управління фінансовими ризиками підприємства – це процес передбачення і нейтралізації їх негативних наслідків. Кожний напрям управління суб'єкта господарювання має свої об'єкти і тому матиме свої ризики. Це дозволить більш ефективно і конкретно аналізувати

чинники, що їх породжують, а найголовніше заздалегідь вжити заходи з їх мінімізації.

У статті О. Тимошенко «Страховання фінансових ризиків як фактор забезпечення фінансових ресурсів підприємства» [6, с. 135] розглянуто теоретичні підходи до управління фінансовими ризиками суб'єктів господарювання при формуванні фінансових ресурсів. Проаналізовано роль страхового захисту в економічній стабілізації та розвитку підприємства.

Зокрема, автор наголошує, що фінансові ризики можуть серйозно впливати на багато аспектів фінансової діяльності підприємства, однак найбільше їх вплив проявляється у двох напрямках. По-перше, рівень прийнятого ризику відіграє визначальну роль у формуванні рівня прибутковості фінансових операцій підприємства – ці два показники перебувають у тісному взаємозв'язку і формують єдину систему «прибутковості – ризик». По-друге, фінансові ризики є основною формою генерування прямої загрози банкрутства підприємства, оскільки фінансові втрати, пов'язані з ризиком, найбільш відчутні. Тому майже всі фінансові рішення, спрямовані на формування прибутку підприємства, підвищення його ринкової вартості та забезпечення фінансової безпеки, вимагають від фінансових менеджерів володіння технологією прийняття й реалізації ризикових рішень.

Управління ризиками передбачає прогнозування можливості настання потенційно ризикової події, а тому дає можливість вчасно вжити заходів із запобігання або зниження ступеня наслідків від ризику, який не можна локалізувати. Це процес передбачення і нейтралізації їх негативних наслідків, пов'язаних з їх ідентифікацією, оцінкою, профілактикою і страхуванням.

Страховання фінансових ризиків із залученням страхових компаній полягає у тому, щоб відшкодувати можливі втрати, коли через певний період застраховані угоди не дадуть очікуваної віддачі. Страхове відшкодування в такому разі встановлюється в обсязі різниці між страховою сумою та одержаним прибутком від застрахованої комерційної діяльності.

До страхування фінансових ризиків підприємства зараховує:

- страхування недоотримання (втрат) прибутку (доходу);
- страхування на випадок зниження обумовленого рівня рентабельності;
- страхування ризику засновника;
- страхування біржових ризиків;
- страхування валютних ризиків.

Страховання від втрат прибутку є формою страхового захисту господарських суб'єктів від втрат майбутньої користі (очікуваного прибутку), яка може настати передусім з причин випадкового спаду виробничого процесу або його зупинки. Збитки в такому разі не обмежуються лише втратою прибутку, а охоплюють витрати, необхідні для підтримки життєдіяль-

ності суб'єкта, повернення його до попередньо визначеної виробничої програми, а також витрати, здійснені з метою протистояння наслідкам ризикового випадку. Тому страхування від втрат прибутку не є самостійним, а так званим комплементарним для багатьох базових видів страхування, зокрема для страхування майна від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ. Ризик втрати прибутку завжди є похідним від ризику настання майнових збитків як свого базового ризику. Адже навіть незначна майнова шкода здатна призвести до зупинки виробництва, цілковитої втрати прибутку.

На відміну від страхування фінансових ризиків із залучення страхових компаній само-страховання фінансових ризиків передбачає створення суб'єктом господарювання певних резервних фондів з метою фінансового покриття потенційних збитків, а також негативних фінансових результатів, додаткових витрат фінансових, матеріальних та інших ресурсів суб'єкта господарювання – децентралізованих фондів страхового відшкодування. Для цього абсолютна величина фінансових ресурсів для покриття фінансових ризиків, прийнятих на утримання безпосередньо суб'єктом господарювання, розподіляється у просторі та часі і за рахунок певних відрахувань створюється спеціалізований фонд (або кілька фондів) коштів. Формами створення такого фонду є створення резервного капіталу підприємства, цільовим призначенням якого є покриття можливих у майбутньому збитків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, викликаних дією сукупності об'єктивних та суб'єктивних факторів, а також резервного фонду спеціального призначення у грошовій та матеріальній формі.

При вимірюванні негативних наслідків від ризику не можна розраховувати лише на фінансово-економічні інструменти, зокрема на єдині показники у вартісному виразі. Таке звужене оцінювання визначає лише фінансово-майновий стан підприємства або фінансовий результат (прибуток або збиток) господарської операції (діяльності) окремого суб'єкта господарювання і не відображає ймовірності, якості навколишнього ділового середовища, суб'єктивних характеристик. У цьому полягає принципова відмінність між аналізом фінансово-господарської діяльності підприємства і оцінюванням фінансових ризиків у межах їх управління. Цей процес є трудомістким, має високі затрати інтелектуальної праці і потребує пошуку та врахування значного обсягу додаткової інформації, що так чи інакше може дозволити здійснити об'єктивне оцінювання ризиків.

На підприємствах з метою підвищення економічної безпеки слід постійно проводити роботу зі зниження ризиків та ліквідації їх джерел. Особливу увагу слід приділяти питанням контролю: за якістю продукції, за фінансовою діяльністю, за людськими ресурсами, за ціноут-

воренням, попередньому контролю, поточному контролю, заключному контролю, стратегічному контролю, управлінському контролю, оперативному контролю. Отже, з метою підвищення економічної безпеки підприємства доцільно системно підходити до нейтралізації ризиків, що дозволить покращити результати їх господарської діяльності.

У роботі Д. Ваніної доводиться необхідність впровадження механізму управління ризиками страхових організацій. Надається визначення поняття «фінансовий ризик страхових організацій». Підкреслюється проблема відсутності єдиного підходу до класифікації фінансових ризиків.

Необхідно зазначити, що фінансові ризики страховиків також можна розділити на дві групи: 1) ті, що стосуються будь-якого суб'єкта господарювання, учасника ринкових відносин; 2) прийнятні ризики на страхування від страхувальників.

Автор детальніше аналізує фінансові ризики за джерелом виникнення (рис. 1) [2, с. 6].

До систематичних фінансових ризиків належать: валютний, процентний, біржовий, юридичний і податковий. Останні два ризики хоча і не пов'язані з фінансовими операціями, проте зміна законодавчих вимог та ставок оподаткування прямо впливають на фінансову діяльність страхової організації. Під валютним ризиком розуміється недоотримання запланованих доходів внаслідок коливання валютних курсів під час іноземних взаєморозрахунків (наприклад, з іноземними страховиками, перестраховиками та ін.). Ціновий ризик полягає в можливості фінансових втрат, пов'язаних з несприятливою зміною цін на активи, що обертаються на фінансовому ринку (акції, похідні цінні папери, банківські метали та ін.). Під процентним ризи-

ком мається на увазі непередбачуваність зміни процентної ставки (депозитної та кредитної) на фінансовому ринку.

До несистематичних фінансових ризиків належать ризик зниження фінансової стійкості, ризик втрати платоспроможності, кредитний, інвестиційний, депозитний. Ризик зниження фінансової стійкості викликається недосконалою структурою капіталу, тобто надмірною часткою використання позикових коштів, що впливає на фінансову безпеку страховика. Ризик втрати платоспроможності (ризик незбалансованої ліквідності) пов'язаний з можливістю виникнення дефіциту готівкових коштів або інших високоліквідних активів. Інвестиційний ризик характеризується можливістю виникнення фінансових втрат під час інвестиційної діяльності страхової організації. Депозитний ризик відображає можливість неповернення депозитного вкладу через вибір ненадійного банку або кризове становище економіки. Інноваційний фінансовий ризик є відносно новим і пов'язаний з впровадженням новітніх фінансових технологій, використанням новітніх фінансових інструментів.

Проте слід зауважити, що нестабільна ситуація майже в усіх галузях економіки і в країні в цілому ставить вітчизняні страхові організації в невигідне становище. Оскільки, перебуваючи в рівних умовах оподаткування з іншими учасниками економічних відносин, страховики не тільки повинні функціонувати як будь-який суб'єкт господарювання, але і компенсувати несприятливий вплив доволишнього середовища на інших економічних суб'єктів (страхувальників) за рахунок покриття застрахованих збитків.

У статті О. Журавки [3, с. 18] деталізується поняття фінансового ризику, досліджується його класифікація, розглянуто розвиток і деякі практичні аспекти страхування фінансових ризиків в Україні.

Страхування фінансових ризиків є одним з найбільш складних та проблемних видів страхування. Ця нова підгалузь майнового страхування розпочала розвиватись в Україні лише на початку 90-х рр. минулого століття. Нетривалий період розвитку страхування фінансових ризиків не дозволив виробити єдине тлумачення його поняття та дати уніфіковану класифікацію його видів. Незважаючи на те, що цей вид страхових послуг регламентується Законом України «Про страхування», чіткого визначення та класифікації фінансових або комерційних ризиків у чинному законодавстві немає.

Автор зазначає, що світова практика класифікує фінансові ризики на:

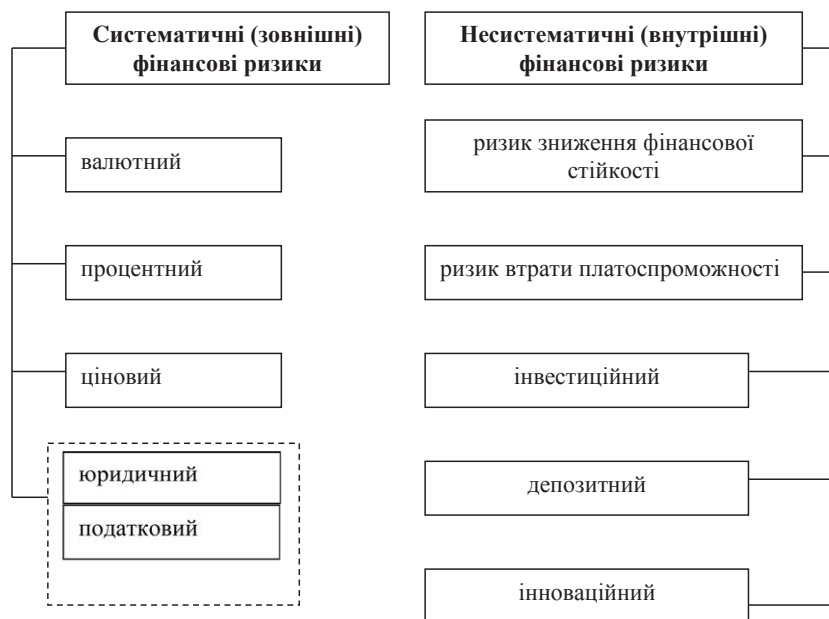

Рис. 1. Види фінансових ризиків страхових організацій за джерелами виникнення

- ризик зниження фінансової стійкості;
- ризик неплатоспроможності;
- інвестиційний ризик;
- інфляційний ризик;
- процентний ризик;
- валютний ризик;
- депозитний ризик;
- кредитний ризик.

Отже, для кращого розуміння суті страхування фінансових ризиків насамперед необхідно визначити поняття, розмежувати фінансові та кредитні ризики, класифікувати види страхування, а після цього пояснити механізм їхнього здійснення та розвиток цього виду страхування в Україні.

У страховій практиці фінансові та кредитні ризики можна умовно розмежувати за суб'єктами виникнення. На цій підставі фінансовими слід вважати ризики, які виникають у суб'єктів господарювання, переважно у підприємств виробничої сфери, в процесі розрахунків за поставлену продукцію, виконані роботи або надані послуги. До них також належать прямі ризики втрати або зменшення прибутку (доходу) внаслідок перерв у виробництві, а також втрати або недотримання прибутку (доходу) при інвестиційних операціях.

Отже, під фінансовим ризиком підприємства розуміється ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу чи капіталу у ситуацій невизначеності уможливлення його фінансової діяльності.

Конкретними різновидами фінансових ризиків підприємства вважають:

- ризики неплатежу (невиконання зобов'язань згідно з договорами, несплата платежів при продажі товарів в кредит та при лізингових операціях);
- неотримання прибутку при інвестиційних операціях;
- втрати або зменшення прибутку внаслідок непередбачуваних обставин;
- депозитний ризик (можливість неповернення депозитних вкладів (непогашення депозитних сертифікатів) зустрічається досить рідко і пов'язаний з неправильною оцінкою або невдалим вибором комерційного банку для здійснення депозитних операцій підприємства).

Законом України «Про страхування» (у редакції від 04.10.2001 р. № 2745-III) передбачено кілька видів страхування фінансових ризиків. До них передусім належить власне страхування фінансових ризиків, яке на практиці може називатись «страхуванням фінансових ризиків», «страхуванням ризиків неплатежу» або «страхуванням виконання договірних зобов'язань». За цим видом ризиків здійснюється також страхування втрат прибутку внаслідок перерв у виробництві, що реалізується у так званому «пакетному режимі», тобто одночасно зі страхуванням майна від вогневих ризиків, стихійних явищ тощо. Законом передбачене також «страхування інвестицій», тобто дохід від ін-

вестиційних операцій, а також «страхування виданих та прийнятих гарантій» [1].

До страхування фінансових ризиків належить, хоч і з деякими застереженнями, страхування біржових та валютних ризиків (страхування від зміни курсів валют). Цей вид страхування практикується в багатьох країнах світу з метою стимулювання розвитку зовнішньої торгівлі для підприємств-експортерів. Він надає гарантії та забезпечує відшкодування збитків, що зазнали зовнішньоторговельні суб'єкти в результаті зміни валютних курсів.

Цей вид страхування майже не застосовується в Україні, що обумовлено нерозвиненістю ринкових відносин. Крім того, на вітчизняних ринках домінують поточні контракти, коли реалізуються угоди на купівлю-продаж обумовленого активу з його негайною оплатою (або передоплатою) й постачанням. На поточному та навіть та форвардному ринках нерідко відбувається порушення умов або ж відмова від виконання укладених контрактів, особливо з боку постачальника (продавця). Тому в правила торгівлі на багатьох біржах включені положення про те, що біржа несе відповідальність за збитки, зумовлені невиконанням умов угоди одним з контрагентів.

Страхування валютних ризиків зумовлено специфічними умовами зовнішньоекономічних контрактів. Природно, що турботою українських страховиків насамперед повинен бути захист вітчизняних експортерів, імпортерів та інших учасників зовнішньоекономічних відносин.

Страхування валютних ризиків необхідне передусім для відшкодування можливих втрат:

- по-перше, пов'язаних з виробництвом експортної продукції в разі відмови від її оплати зарубіжним імпортером за будь-якими причинами;
- по-друге, збитків від неплатежів за поставлені товари, виконані роботи й надані послуги в разі загострення фінансового положення або навіть банкрутства іноземного партнера; страхуються і збитки, зумовлені політичною нестабільністю в країні імпортера;
- по-третє, страхуванню підлягають збитки від коливань валютних курсів за період від укладання контракту до сплати за ним, які негативно впливають на купівельну здатність валюти платежу.

Під кредитними слід розуміти ризики, які виникають у комерційних банків при здійсненні ними активних операцій. Найчастіше кредитний ризик виявляється у неповерненні позичальником отриманого кредиту і несплаті відсотків за користування ним. Класифікація кредитних ризиків є більш деталізованою. Вона передбачає ризик загальної неплатоспроможності та ризики непогашення окремих видів кредитів: експортного, споживчого, іпотечного, сільськогосподарського тощо

Сьогодні найрозвиненішою у страхуванні фінансових ризиків є окрема галузь – це спожив-

че кредитування (майже половина договорів зі страхування фінансових ризиків припадає на страхування ризиків споживчого кредитування). У страхуванні споживчих кредитів присутні усі вимоги, які зазвичай страховики ставлять до клієнтів: застава (придбане майно), обмежена страхова сума (як правило, однорідні прогнозовані суми). Страховики із задоволенням на це йдуть ще й тому, що поряд зі страхуванням фінансових зобов'язань за споживчими кредитами, згідно з Законом України «Про Заставу», страхується і придбане майно: автомобіль, квартира чи побутова техніка. Страхування товарного кредитування також користується великим попитом.

У цьому випадку страхова компанія гарантує виплату коштів за товари у зазначений термін. Дуже часто підприємці демонструють свій бізнес-план, проте не мають ліквідної застави для залучення коштів під його реалізацію. Страховий поліс для них – єдиний шанс отримати

у банку кредит. Активно розвивається галузь страхування, пов'язана з пластиковими картками. Це мало не єдиний випадок, коли мова йде про чистий фінансовий ризик і застава тут не потрібна. Страхують від несанкціонованого використання пластикових карток, їх викрадення. Також активно розвивається страхування овердрафту – різновиду кредитного ризику.

У статті С. Семіколенової та А. Грабар «Проблеми та перспективи розвитку страхування фінансових ризиків в Україні» [5] розкрито проблеми та перспективи розвитку страхування фінансових ризиків на ринку страхових послуг у сучасних умовах господарювання. Розглянуто особливості страхування підприємств від такого виду ризиків, визначено основні етапи та шляхи проведення системного страхового захисту.

Однією з основних проблем становлення України як ринкової держави є забезпечення фінансової стабільності функціонування суб'єктів господарювання, що пов'язано з роз-

робкою спеціальної системи управління ризиками на підприємстві.

Слід зазначити, що у фінансовій літературі, як правило, описується три концепції управління ризиками. Вони можуть бути використані або безпосередньо, або ж на їх основі розробляють часткові моделі. До таких концепцій належать:

- оцінка максимально можливого рівня негативного відхилення (збитків/втрат);
- оцінка найбільш імовірного рівня негативного відхилення (збитків/втрат);

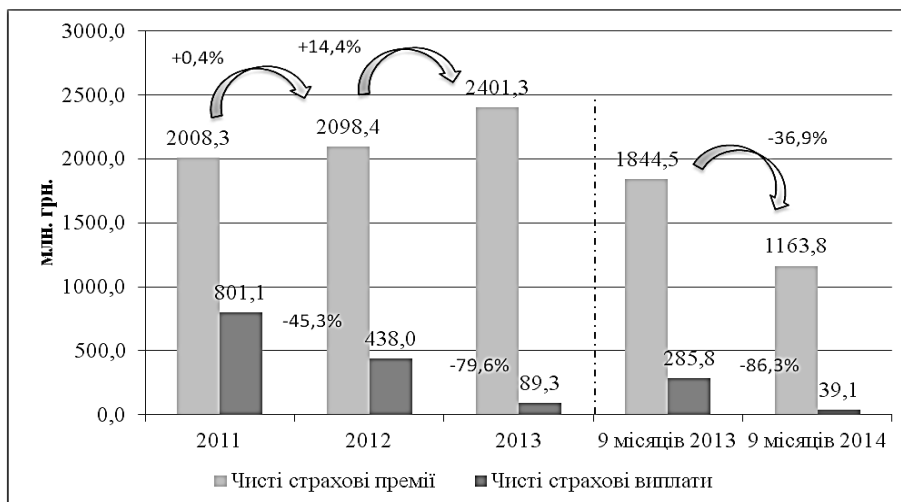

Рис. 2. Динаміка чистих страхових премій та виплат з страхування фінансових ризиків за 2011-2013 рр. та 9 місяців 2013-2014 рр.

Таблиця 1

Етапи та шляхи реалізації моделі управління фінансовими ризиками

Етапи управління фінансовими ризиками	Процес реалізації
Виявлення	1. Аналіз господарських операцій або їх сукупності в межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання. 2. Визначення альтернативних сценаріїв розвитку та обґрунтування ймовірності відхилення від планового сценарію із формуванням відповідних наслідків для підприємства – виявлення ризиків. 3. На основі факторів формування фінансових ризиків та їх якісних параметрів відбувається локалізація за групами.
Ідентифікація	1. Обґрунтування методів кількісного дослідження ризиків. 2. Прийняття необхідних управлінських фінансових рішень щодо управління ризиками.
Оцінка	1. Реалізація обраного методу кількісного дослідження ризиків суб'єкта господарювання. 2. Встановлення абсолютних та відносних величин, що характеризують базові кількісні параметри ідентифікованого ризику на основі усталеної сукупності фінансових показників та коефіцієнтів.
Нейтралізація	1. Прийняття управлінських фінансових рішень щодо реалізації превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення ефективності господарської операції суб'єктів господарювання (унікнення ризику, страхування, диверсифікації та хеджування тощо)

Джерело: [5, с. 92]

– оцінка відхилення, приведеного на ризик (рентабельність капіталу підприємства, приведена на ризик (RAROC); рентабельність активів підприємства, приведена на ризик (RAROA); капітал, приведений на ризик).

Ефективність будь-якої з вищезазначених концепцій оцінки ризиків та обґрунтування управлінських фінансових рішень залежить від інформаційного забезпечення та обізнаності фінансових менеджерів, що здійснюють управління сукупністю ризиків суб'єкта господарювання.

Структура моделі управління безпосередньо фінансовими ризиками відповідає основним функціонально-організаційним управлінським підходам. У таблиці 1 наведено основні етапи та шляхи реалізації моделі управління фінансовими ризиками.

Автори підкреслюють, що одним з найважливіших шляхів реалізації етапу нейтралізації фінансових ризиків є їх страхування. Завдання цієї стратегії полягає у визначенні доцільності збереження того чи іншого фінансового ризику. Загалом страхування вигідно вирізняється серед інших методів утримання рівня ризику (диверсифікації або хеджування), оскільки передбачає можливість отримати дохід і разом з тим усуває ризик зазнати збитків, тоді як, припустимо, хеджування фінансових ризиків не залишає можливості отримати дохід, проте усуває ризик зазнати збитків.

Згідно з даними Нацкомфінпослуг України та інтернет-журналу «Фориншурер» [4], страхування фінансових ризиків набуло значного поширення. Протягом 2011-2013 рр. спостерігалось поступове збільшення чистих страхових премій, які у 2013 р. склали 2 401,3 млн грн, що на 14,4% більше, ніж на кінець 2012 р. У зв'язку з нестабільним станом економіки України за 9 місяців 2014 р. обсяг чистих страхових премій порівняно з аналогічним періодом минулого року зменшився на 36,9% та становив 1 163,8 млн грн.

Розмір чистих страхових виплат з страхування фінансових ризиків у 2011 р. становив 801,1 млн грн. На кінець 2012 р. обсяг чистих страхових виплат зменшився на 45,3% і склав 438,0 млн грн. У 2013 р. відбулось суттєве зниження чистих страхових виплат на 79,6%. Спостерігається також зменшення чистих страхових виплат на 86,3% за 9 місяців 2014 р. порівняно з аналогічними даними за 2013 р. (рис. 2).

Висновки. Фінансові ризики трактуються як невиконання або неналежне виконання через певні причини страхувальником або його контрагентом фінансових чи інших договірних зобов'язань за укладеними між ними угодами. До фінансових ризиків, що можуть бути застрахованими, належать: ризики неплатежу;

ризики, пов'язані з банківськими кредитами; товарними кредитами; інвестиціями; виданими (прийнятими) гарантіями. Також до фінансових ризиків належать депозитний, валютний, інфляційний та деякі інші ризики [3, с. 23].

Ринкове середовище вносить в діяльність підприємств елементи невизначеності і поширює коло ризикових ситуацій, які виникають за присутності конкретних умов та обставин. Щоб вижити за цих складних умов, підприємствам необхідно приймати незвичні та сміливі рішення, що підвищує ступінь фінансового ризику. При зазначених обставинах підприємствам потрібно не уникати ризику, а вміти правильно оцінити його ступінь і безпосередньо управляти ним з метою обмеження. Підприємствам необхідно своєчасно врахувати чинники ризику при прийнятті управлінських рішень, кваліфіковано організувати процес управління ризиковою ситуацією, що спрямована на забезпечення адаптації діяльності підприємства до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Стратегія управління ризиковою ситуацією залежить від специфічних ризиків, які можуть виникати в процесі діяльності підприємства, можливості правильно оцінити конкретну ризикову ситуацію, зайти оптимальний варіант виходу з неї, враховуючи наявні у розпорядженні підприємства ресурси [6].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про страхування: Закон України від 04.10.2001 р. № 2745-III.
2. Ваніна Д.А. Класифікація фінансових ризиків страхових організацій [Електронний ресурс] / Д.А. Ваніна. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2319/1/.pdf>.
3. Журавка О.С. Проблемні аспекти страхування фінансових ризиків в Україні / О.С. Журавка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наукових праць. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – Т. 20. – С. 16–24.
4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2011-2014 рр. [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.
5. Семіколенова С.В. Проблеми та перспективи розвитку страхування фінансових ризиків в Україні [Електронний ресурс] / С.В. Семіколенова, А.П. Грабар // Наукові записки НаУКМА. Серія «Економічні науки». – 2013. – Т. 146. – С. 91-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NaUKMAe_2013_146_19.pdf.
6. Тимошенко О.В. Страхування фінансових ризиків як фактор забезпечення фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Тимошенко // Економічний простір. – 2013. – № 71. – С. 135-143. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_71_16.pdf.